

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

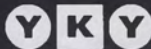
- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MODERN KLASİKLER

Çeviren: Ogün Duman

S O R U L R,
S O R L A R,
S R U L A R

Max Frisch

YAPI KREDİ YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

SORULAR, SORULAR, SORULAR

Max Frisch 15 Mayıs 1911'de Zürih'te doğdu. Babası mimardı ve Max ailenin ikinci erkek çocuğuydu. 1930 yılında Zürih  niversitesi nde başladığı Alman Edebiyatı öğrenimini, babasının ölümü üzerine ekonomik sebeplerle yarıda bırakmak zorunda kalarak gazeteciliğe başladı ve *Neue Zürcher Zeitung*'da muhabirlik yaptı. 1936-1940 arasında yine Zürih'te mimarlık  ğitimi gördü ve 1941'de mezun oldu; savaş çıkınca sınırı gönderildi. Henüz lisedeyken başladığı yazarlığı bu yıllarda sürdüren Frisch, II. Dünya Savaşı nda İsviçre Ordusu nda askeri hizmette bulunduktan sonra bir süre yazarlıkla mimarlığı beraber yürüttü, fakat kendini bütünüyle yazarlığa adayabilmek için 1955'te mimarlığı bıraktı. Ses getiren ilk önemli eseri *Stiller* (1954) oldu. Amerika, Meksika, Rusya, Japonya ve İsrail'de de bulunmuş olan İsviçreli yazar, tiyatro oyunları ve g nl kleriyle de ünlüdür. Brecht sonrası tiyatrodaki Alman dilinde yazan en önemli isimlerdendir. Eserlerinde kimlik sorunsalı, yabancılaşma, modern toplumun ahlaki açmazları temalarını araştırdı.

Georg Büchner  d l 'n n yanı sıra Conrad Ferdinand Meyer  d l , Büyük Schiller  d l , Heinrich Heine  d l , Alman Yayıncılar Barış  d l 'n  de alan Max Frisch, yaşamı boyunca, gerek kendi tercihleriyle gerek birlikte olduğu kadınların arzusu-na uyarak çeşitli şehirlerde; Roma'da, Meksika'da, Ticino'da, Berlin'de yaşadı, 4 Nisan 1991'de Zürih'te öldü.

Başlıca kitapları:

Oyun: *Nun singen sie wieder* (1946); *Die chinesische Mauer* (1947); *Santa Cruz* (1947); *Graf  derland* (1951, Kont  derland); *Don Juan oder die Liebe zur Geometrie* (1953, Don Juan ya da Geometri Aşkı); *Biedermann und die Brandstifter* (1958, Biedermann ile Kundak ılar); *Andorra* (1961); *Biographie* (1967, Biyografi)

Roman: *Homo Faber: Ein Bericht* (1957, Homo Faber); *Stiller* (1954); *Mein Name sei Gantenbein* (1964); *Blaubart* (1982, Mavi Sakal).

Anlatı: *Montauk: Eine Erzählung* (1975, Montauk - Bir Anlatı)

G nl k: *Blätter aus dem Brotsack* (1939); *Tagebuch* (1946-1949); *Tagebuch* (1966-1971)

Oğ n Duman 1971'de Almanya'nın Mannheim kentinde doğdu. Y ksek ğrenimini Hacettepe Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı. İlk  evirisi *Efendinin İnsanlığı* 1994'te yayımlandı. Norbert Gstrein ve Margit Schreiner'den yaptığı çevirileriyle Avusturya Kültür Bakanlığı'nın çeviriyi Destekleme  d l 'n  aldı. Yurtdışında çeşitli  eviri atölyelerine ve seminerlere katıldı.  evirmenliğin dışında Avrupa Birliği akreditasyonlu simultane tercüman olarak  alışan Duman, Konferans Terc manları Derneği TKTD  yesi, Kitap  evirmenleri Meslek Birliği  EVBİR'in kurucularındandır.

Dilimize kazandırdığı eserler arasında Max Frisch'ten *Günlükler 1966-1971*, Martin Walser'den *Eleştirmenin  l m *, Stefan Zweig'tan *Amerigo*, *Olağanüstü Bir Gece*, *Amok Koşucusu*, *Korku*, *Aylak*, *Satranç*, *Bir  okuş n  yk s *, *Bir Kadının Hayatından Yirmi Dört Saat*, *Kızıl*, Franz Kafka'dan *Dönüşüm*, Margit Schreiner'den *Hayal Kırıklıkları Kitabı*, Ralf Rothmann'dan *Genç Işık*, *Deniz Kenarında Geyikler* gibi çevirilerin yanı sıra Oya Atalay Fran k'tan *Mimari ve Politika*, Elmar Holenstein'dan *Felsefe Atlası*, Harald Fritzsch'ten *Yanılıyorsunuz Einstein*, Werner Schiffauer'dan *İslamcılığın Ardından ve Sobotta Anatomi* gibi kurgu dışı kitaplar da yer alıyor. Oğ n Duman bir kız çocuğu babası, İstanbul Anadolu yakasında yaşıyor.

**Max Frisch'in
YKY'deki kitapları:**

**Stiller (1996)
Günlükler 1946-1949 (2008)
Günlükler 1966-1971 (2008)
Montauk (2019)
Mavi Sakal (2019)
Sorular, Sorular, Sorular (2021)**

MAX FRISCH

Sorular, Sorular, Sorular

Soruşturma

Yayına hazırlayanlar

Tobias Amslinger - Thomas Strässle

Çeviren

Ogün Duman

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5799
Modern Klasikler - 75

Sorular, Sorular, Sorular / Max Frisch
Özgün adı: Fragebogen - *Erweiterte Ausgabe*
Yayına hazırlayanlar: Tobias Amslinger - Thomas Strässle
Çeviren: Ogün Duman

Kitap editörü: Fahri Güllüoğlu

Kapak tasarımı: Davut Yücel
Grafik uygulama: Akgül Yıldız

Baskı: Asya Basım Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B
Güneşli - Bağcılar / İstanbul
Tel: 0212 693 00 08
Sertifika No: 36150

Çeviriye temel alınan baskı: Suhrkamp Taschenbuch, 2019
1 baskı: İstanbul, Mayıs 2021
ISBN 978-975-08-5033-2

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2020
Sertifika No: 44719
© Suhrkamp Verlag Berlin 2019

Bütün yayın hakları saklıdır
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
[facebook.com/yapikrediyayinlari](https://www.facebook.com/yapikrediyayinlari)
twitter.com/YKYHaber
[instagram.com/yapikrediyayinlari](https://www.instagram.com/yapikrediyayinlari)

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir

İçindekiler

Soruşturma I • 9
Soruşturma II • 15
Soruşturma III • 23
Soruşturma IV • 29
Soruşturma V • 35
Soruşturma VI • 43
Soruşturma VII • 51
Soruşturma VIII • 59
Soruşturma IX • 65
Soruşturma X • 71
Soruşturma XI • 77

Max Frisch'e Ait Üç Yeni Soruşturma

Soruşturma XII • 85
Soruşturma XIII • 91
Soruşturma XIV • 99

Sonsöz • 103

Soruşturma I

1.

Sizin ve tanıdığınız herkesin ölümünün ardından insan soyunun korunması sizin için hâlâ önemli midir?

2.

Neden? (Başlıklar yeterli).

3.

İradeniz sayesinde dünyaya gelmeyen çocuklarınızın sayısı kaç?

4.

Kiminle asla karşılaşmamış olmayı dilerdiniz?

5.

Birisine karşı, onun haberi olmadığı halde haksızlık yaptınız mı; bu yüzden kendinizden mi nefret ediyorsunuz, ondan mı?

6.

Kusursuz bir belleğe sahip olmak ister misiniz?

7.

Hastalık, trafik kazası ya da benzer bir nedenle ölümü içinizi umutla dolduracak siyasetçinin adı nedir? Yoksa herkesin yerinin doldurulabileceğine mi inanıyorsunuz?

8.

Hayatta olmayan birini görebilecek olsanız bu kim olur?

9.

Peki, kimi görmek istemezsiniz?

10.

Başka bir ulusun (kültürün) üyesi olmayı ister miydiniz?
Hangi ulus olurdu bu?

11.

Kaç yaşına kadar yaşamak istiyorsunuz?

12.

Emir verme yetkiniz olsa, bugün gözünüze doğru görüneni yapmak adına çoğunluğun karşı çıktığı bir emri verir miydiniz? Evet ya da hayır diye yanıtlayın.

13.

Yanıtınız hayırsa size doğru görüldüğü halde neden yapmazdınız?

14.

Bir topluluktan mı nefret etmek daha kolay gelir size, belli bir şahıstan mı? Tek başınıza nefret etmeyi mi yeğlersiniz yoksa başkalarıyla birlikte mi?

15.

Zamanla akıllandığınıza inanmaktan ne zaman vazgeçtiniz, yoksa hâlâ buna inanıyor musunuz? Lütfen yaşınızı belirtin.

16.

Özeleştiriniz sizi ikna ediyor mu?

17.

Başkaları hangi yönünüze içerliyor olabilir ve siz hangi yönünüze içerliyorsunuz; bunlar aynı şeyler olmadığı takdirde: Hangisi için özür dilemeye daha yatkınsınız?

18.

Hiç doğmamış olduğunuzu hayal edin: Bu düşünce sizi huzursuz eder mi?

19.

Ölmüş birini aklınızdan geçirdiğinizde: Onun sizinle konuşmasını mı istersiniz, yoksa ona son kez bir şey söylemeyi mi?

20.

Sevdiğiniz biri var mı?

21.

Ve bu sonuca nasıl vardınız?

22.

Hiç kimseyi öldürmediğinizi varsayalım: Bunun gerçekleşmemiş olmasını nasıl açıklarsınız?

23.

Mutluluğunuzu eksik kılan şey ne?

24.

Hayatta neler için minnettarsınız?

25.

Ölmeyi mi tercih edersiniz yoksa bir süre daha sağlıklı bir hayvan olarak yaşamayı mı? Hangi hayvan olarak?

Soruşturma II

1.

Evlilik sizin için hâlâ bir sorun mu?

2.

Bir kurum olarak evlilik size ne zaman ikna edici gelir:
Başkalarının evliliğinde mi kendinizinkinde mi?

3.

Başkalarına hangisini daha sık öğütlediniz:

a. ayrılmalarını mı?

b. ayrılmamalarını mı?

4.

Taraflardan birinde ya da diğerinde, hatta her ikisinde de yara izi bırakmayan bir barışmaya tanık oldunuz mu?

5.

İyi bir evlilik hangi sorunları çözer?

6.

Kendinize karşı dürüstlüğünüz yitip gidene, yani eşinizi neyin korkutabileceğini artık kendi kendinize bile düşünmeye cesaret edemeyene kadar aynı kişiyle ortalama ne kadar süre birlikte olursunuz?

7.

Ayrılığı düşündüğünüzde ya kendinizde ya da eşinizde kabahat aramaya başlamanızı nasıl açıklıyorsunuz?

8.

Evlilik kurumunu kendiliğinden keşfedebilir miydiniz?

9.

Kendinizi mevcut evliliğinizin ortak alışkanlıklarıyla özdeş hissediyor musunuz? Yanıtınız olumsuzsa: Evli olduğunuz eşinizin kendini ortak alışkanlıklarınızla özdeş hissettiğini düşünüyor musunuz? Yanıtınız evetse bu sonuca nasıl vardınız?

10.

Evlilik sizde daha çok ne zaman gerginlik yaratır:

- a. gündelik yaşamda mı?
- b. yolculuklarda mı?
- c. yalnız olduğunuzda mı?
- d. kalabalık bir çevrenin içinde olduğunuzda mı?
- e. baş başa kaldığınızda mı?
- f. akşamları mı?
- g. sabahları mı?

11.

Evlilikte ortak zevkler mi oluşur (evli bir çiftin mobilyalarının hep düşündürttüğü üzere), yoksa lamba, halı, vazo ya da benzeri bir eşya satın alınırken sessizce teslim mi olursunuz?

12.

Çocuk varsa: Ayrılık söz konusu olduğunda çocuğa karşı suçluluk duyar mısınız, diğer bir deyişle çocukların, mutsuz anne-babalara hakları olduğuna inanıyor musunuz? Yanıtınız evetse: Çocuk kaç yaşına gelene dek?

13.

Evlilik bağı kurmanıza neden olan:

- a. güvenlik gereksinimi mi?
- b. çocuk mu?
- c. evlilik dışı ilişkinin toplumsal dezavantajları, otellerde çıkarılan güçlükler, dedikoduların verdiği rahatsızlık, patavatsızlıklar, resmi dairelerde ya da komşularla vs. yaşanan zorluklar mı?
- d. gelenek ve görenekler mi?
- e. ev işlerinin kolaylaştırılması mı?
- f. aileleri gözetmeniz mi?
- g. evlilik dışı ilişkilerin de pekâlâ alışkanlığa, yorgunluğa, monotonluğa vb neden olduğu deneyimi mi?
- h. miras beklentisi mi?
- i. mucize umudu mu?
- k. bunun hepi topu bir formalite olduğu görüşü mü?

14.

Resmi nikâhta ya da kilise nikâhında evlilik andına ekleyeceğiniz bir şeyler var mı?

- a. kadın olarak?
- b. erkek olarak?

(Lütfen ayrıntılı olarak yazınız)

15.

Birkaç kez evlendiyseniz: Evlilikleriniz daha çok hangi aşamada benzerlikler gösterdi; başlangıcında mı, sonunda mı?

16.

Ayrılığın ardından eşinizin sizi suçlamaktan vazgeçmediğini işittiğinizde: Bundan, o zamanlar tahmin ettiğinizden çok daha fazla sevilmiş olduğunuz sonucunu mu çıkarırsınız, yoksa rahatlar mısınız?

17.

Arkadaş çevrenizde bir boşanma yaşandığında genellikle ne söylersiniz ve bunu daha önce taraflardan neden gizlediniz?

18.

Kendi aralarında açık olmayan bir çiftin iki üyesine de aynı açıklıkta davranabilir misiniz?

19.

Mevcut evliliğiniz mutlu olarak tanımlanırsa: Bunu neye bağlarsınız? (Başlıklar yeterli.)

20.

Mutlu olarak tanımlanabilecek bir evlilik ile evliliğe ait mutluluğu tehlikeye atan bir esin, bir zekâ, bir çağrı vs arasında seçim yapmak zorunda olsanız, hangisi sizin için daha önemli olurdu:

a. kadın olarak?

b. erkek olarak?

21.

Neden?

22.

Şu anki eşinizin bu soruşturmadaki sorulara vereceği yanıtları tahmin edebileceğinizi düşünüyor musunuz? Eğer yanıtınız olumsuz ise:

23.

Onun yanıtlarını öğrenmek ister misiniz?

24.

Öte yandan bu soruşturma sorularına verdiğiniz yanıtları eşinizin bilmesini ister misiniz?

25.

İki tarafın da birbirlerinden saklı sırlarının olmamasını evliliğin gereklerinden biri mi sayarsınız, yoksa doğrudan doğruya bu sırların iki insanı birbirine bağladığı görüşünde misiniz?

Soruşturma III

1.

Kadınlara acıyor musunuz?

2.

Neden? (Ya da neden acıımıyorsunuz?)

3.

Ona dokunduğunuz için bir kadının ellerinde, gözlerinde, dudaklarında heyecan, arzu vb belirtileri gördüğünüzde, bunu üzerinize mi alırsınız?

4.

Erkeklerle nasıl bir ilişkiniz vardır:

a. sizden önceki sevgilileriyse?

b. sizden sonraki sevgilileriyse?

c. aynı zamanda aynı kadına âşık olduklarınızla?

5.

Hayat arkadaşınız olan kadını siz mi seçtiniz?

6.

Yıllar sonra eski eşlerinizden biriyle dostça bir görüşme yaşandığında: Bir zamanlar onunla yaşadığınız birliktelik gözünüze anlamlı mı gelir, yoksa şaşırır mısınız; yani mesleğiniz ve siyasi görüşleriniz onu gerçekten de ilgilendirmiş midir, yoksa şimdi baktığınızda bu meselelerle ilgili konuşmaların gereksiz olabileceğini mi düşünürsünüz?

7.

Akıllı bir lezbiyen sizi şaşırtır mı?

8.

Bir kadının sevgisini nasıl kazandığınızı bildiğinizi düşünür müsünüz; günün birinde onun sevgisini gerçekte nasıl kazandığınızı öğrendiğinizde, kendi sevginizden şüphe eder misiniz?

9.

Neyi eril olarak tanımlarsınız?

10.

Erkeğin kendisi için küçültücü bulduğu belli bazı mesleklerin kadınlara özellikle uygun olduğuna dair yeterli kanıtınız var mı?

11.

Bugüne dek sizi en çok baştan çıkaran ne oldu:

a. anaçlık mı?

b. size hayranlık duyulması mı?

c. alkol mü?

d. adam olamamak kaygısı mı?

e. güzellik mi?

f. sevgi dolu koruyucu rolüyle de olsa bir ilişkideki üstün taraf olduğunuza ilişkin aceleci kesin kanaat mi?

12.

Kastrasyon kompleksi (hadım edilme kaygısı) sizce kimin icadıdır?

13.

Hangi durumda geçmiş bir birliktelikten daha sevgiyle söz edersiniz: Bir kadını terk ettiğinizde mi, onun tarafından terk edildiğinizde mi?

14.

Bir aşk ilişkisinden, bir sonraki için ders alır mısınız?

15.

Kadınlarla hep aynı deneyimi yaşıyorsanız: Bunun nedeninin kadınlar olduğunu mu düşünüyorsunuz? Bundan dolayı kendinizi bir kadın uzmanı sayar mısınız?

16.

Eşinizin yerinde olmak ister miydiniz?

17.

Cinsiyetler arasındaki mahrem ilişkiler hakkında, başka erkeklerle yaptığınız konuşmalardan mı, yoksa kadınlarla yaptığınız konuşmalardan mı daha çok bilgi edindiniz? Yoksa deneyiminizin çoğunu konuşmalardan değil, kadınların tepkilerinden, yani bu tepkiler vesilesiyle fark ettiğiniz onların nelere alışkın olup olmadıkları, bir erkekten ne bekledikleri, kaygıları vb sayesinde mi edindiniz?

18.

Bir kadınla konuşmak sizi cezbediyorsa; konuyla ilgili olmadığı için dile getirmedığınız düşünceler aklınıza üşüşmeden önce böyle bir sohbeti ne kadar sürdürebilirsiniz?

19.

Bir kadınlar dünyası hayal edebilir misiniz?

20.

Kadınlara hangi konuda güvenmezsiniz:

- a. felsefe?
- b. organizasyon?
- c. sanat?
- d. teknoloji?
- e. siyaset?

Bu bağlamda, eril önyargınıza uymayan bir kadını, kadınsı olmayan biri diye mi nitelendirirsiniz?

21.

Kadınların hangi yönüne hayranlık duyuyorsunuz?

22.

Geçiminizi bir kadının sağlamasını ister misiniz?

- a. mirasıyla mı?
- b. mesleğiyle mi?

23.

İstemiyorsanız neden?

24.

Biyolojiye, yani günümüzde kadın ile erkek arasındaki ilişki biçiminin değiştirilemez olduğuna mı inanırsınız, yoksa kadınların, kendi düşünce biçimleri için kendilerine özgü bir dile sahip olamayıp eril dil düzenlemelerine bağlı olmalarından dolayı yenik düşmelerini, binlerce yıllık bir tarihsel sürecin sonucu olarak mı görürsünüz?

25.

Kadınları neden anlamamak zorundayız?

Soruşturma IV

1.

Genelde ne umut ettiğinizi biliyor musunuz?

2.

Sarsılmış bir umuttan vazgeçmeniz için belirli (örneğin siyasi nitelikli) bir umudun kaç kez boşa çıkması gerekir? Ve hemen başka bir umuda kapılmaksızın bunu başarabilir misiniz?

3.

Umut olmaksızın hayatını sürdürebilen hayvanları, örneğin akvaryumdaki balıkları kıskandığınız olur mu?

4.

Kişisel bir umudunuz nihayet gerçekleştiğinde: Bunun yerinde bir umut, yani gerçekleşmesini onlarca yıl beklediğiniz kadar önemli olduğuna dair düşünceniz genelde ne kadar sürer?

5.

Hangi umudunuzdan vazgeçtiniz?

6.

Yeniden bahar geleceği, baş ağrınızın geçeceği, başkalarının duymasını istemediğiniz bir şeyin gizli kalacağı, konukların nihayet kalkacakları gibi asgari umutlara günde kaç saatinizi, yılda kaç gününüzü ayırmak sizin için yeterlidir?

7.

Nefret umut doğurur mu?

8.

Dünyanın içinde bulunduğu durumu göz önüne aldığınızda umut ettiğiniz:

- a. aklın üstün gelmesi mi?
- b. bir mucize mi?
- c. her şeyin eskisi gibi sürüp gitmesi mi?

9.

Umut olmadan düşünebilir misiniz?

10.

Sizi tanıdığını düşündüğü için er ya da geç size karşı daha az umut besleyen birini sevebilir misiniz?

11.

İçinizi umutla dolduran nedir:

- a. doğa mı?
- b. sanat mı?
- c. bilim mi?
- d. insanlık tarihi mi?

12.

Kişisel umutlarınız size yetiyor mu?

13.

Kendi umutlarınız ile başkalarının (anne babanız, öğretmenleriniz, arkadaş ya da sevgilileriniz) sizin için beslediği umutlar arasında bir ayrım yaptığınızı varsayalım: Hangisinin gerçekleşmemesi sizi daha çok üzer, ilkinin mi, ikincisinin mi?

14.

Bir yolculuktan ne umut edersiniz?

15.

Birinin tedavisi olmayan bir hastalığı olduğunu öğrendiğinizde, söz konusu kişiye, kandırmaca olduğunu bile bile umut aşılar mısınız?

16.

Tersi bir durumda siz ne beklersiniz?

17.

Kişisel umudunuzu aşağıdakilerden hangisi pekiştirir:

- a. teşvik mi?
- b. yaptığınız hatayı anlamak mı?
- c. alkol mü?
- d. onurlandırılma mı?
- e. şans oyunlarında uğur mu?
- f. yıldız falınız mı?
- g. birinin size âşık olması mı?

18.

Sizi yaşama bağlayan Büyük bir Umudunuz (“insan insanın yardımına koşar”) olduğunu ama dostlarınızın bu umudu paylaşmadığını varsayalım: Böyle bir durumda dostluğunuzda mı bir azalma olur, büyük umudunuzda mı?

19.

Bunun tersi durumda, yani bir dostunuzun en büyük umuduna katılmadığınızda nasıl davranırsınız? O her düş kırıklığı yaşadığında düş kırıklığına uğrayandan daha akıllı olduğunuzu mu hissedersiniz?

20.

Bir umuda uygun düşünüp davranmanız için bunun, insani takdirinize göre gerçekleştirilebilir olması mı gerekir?

21.

Hiçbir devrim, onu yapanların umutlarını eksiksiz yerine getirmemiştir; bu olgudan yola çıkarak büyük umutların gülünç, devrimin gereksiz olduğu, sadece umutsuz kişilerin düş kırıklıklarından esirgendiği vs sonucuna ulaşır mısınız? Böyle bir esirgenmeyle ne kazanmayı umut edersiniz?

22.

Ahiretin var olduğunu umut ediyor musunuz?

23.

Günlük eylemlerinizi, kararlarınızı, planlarınızı ve düşüncelerinizi vs kesin ya da muğlak bir umuda göre değilse neye göre belirlersiniz?

24.

En azından sizin için bir gün her şeyin sona ereceğine ilişkin umut da dahil olmak üzere: Bir gün ya da bir saat boyunca gerçekten hiç umutsuz oldunuz mu?

25.

Bir ölüyü gördüğünüzde: Hangi umutları size önemsiz görünür: Gerçekleşmemiş olanlar mı, yoksa gerçekleşmiş olanlar mı?

Soruşturma V

1.

Birinin (örneğin onda utanç duygusu uyandırdığınız için) mizah duygusunu kaybetmesine neden olduğunuzda ve söz konusu kişinin zaten bir mizah duygusu olmadığını tespit ettiğinizde: Şimdi ona gülebilmemiz nedeniyle mizah duygusuna sahip olduğunuzu mu düşünüyorsunuz?

2.

Şaka ile mizahı nasıl ayırt edersiniz?

3.

Birinin size antipati duyduğunu hissettiğinizde, hangisi ile karşılık vermek size daha kolay gelir: Şakayla mı mizahla mı?

4.

Sizce mizah:

- üçüncü kişiye gülmemiz mi?
- kendinize gülmeniz mi?
- birini, utanç duymadan kendisine gülebilecek hale getirmemiz mi?

5.

Üçüncü kişilere gülmeyi hariç tuttuğunuzda mizah duygunuzun sıklıkla var olduğunu düşünüyor musunuz?

6.

Bir topluluk içinde size duyulan sempatiyi bütünüyle kaybettiğinizi ilk nasıl fark edersiniz? Ciddi argümanlarınıza, bilginize vs kayıtsız kalındığında mı, yoksa mizah duygunuz başkalarına ulaşmadığında, yani esprili olmadığınız düşünüldüğünde mi?

7.

Yalnızken de mizah duygusuna sahip misiniz?

8.

Birisine mizah duygusuna sahip olduğunu söylediğinizde, kastettiğiniz onun mu sizi güldürdüğü, yoksa sizin mi onu güldürdüğünüz olur?

9.

Mizah duygusuna sahip hayvanlar tanıyor musunuz?

10.

Bir kadınla mahrem biçimde anlaşılabileceğiniz güvenini size birdenbire veren şey nedir Kadının fizyonomisi, yaşamöyküsü, dini inancı vs mi; yoksa düşünsel meselelerde asla olmasa bile mizah duygusunda uyuştunuza dair bir ilk işaret mi?

11.

Mizah anlayışında yakınlığı açığa vuran nedir:

a. entelektüel benzerlik mi?

b. iki ya da daha fazla insanın düş gücünün bağdaşması mı?

c. utanma duygusunda akrabalık mı?

12.

Belirli bir anda mizah duygunuz olmadığını fark ettiğinizde, ara sıra sahip olduğunuz mizah duygusu size yüzeysel bir tavır olarak mı görünür?

13.

Mizah duygusundan yoksun bir evlilik düşünebiliyor musunuz?

14.

Hangisi sizi daha çok kışkandırır: Sevdiğiniz insanın başka bir insanı öpmesi, ona sarılması vs mi, yoksa onun sizin birlikte olduğunuz kişinin bilmediğiniz mizah duygusunu özgürleştirmeyi başarması mı?

15.

Neden devrimciler mizah duygusundan kaçınır?

16.

Siyasi nedenlerle nefret ettiğiniz bir kişiye ya da toplumsal sınıfa, nefretinizi yitirmeden, mizah duygusuyla (salt şakayla değil) bakabilir misiniz?

17.

Sınıfsız mizah var mıdır?

18.

Eğer ast iseniz: Ciddi şikâyetlerinize ve taleplerinize üstünüzün gülümsemesini mizah, sizin gülümsemeyişinizi de mizah duygusundan yoksunluk olarak mı düşünürsünüz yoksa üstünüz mizah duygusuna son verene dek siz de güler misiniz ve hangi durumda daha az şey elde edersiniz?

19.

Mizah duygusu içindeyken, kendinizi aslında olmayı istediğinizden farklı biri olarak gördüğünüz olur mu, yani kendi mizah duygunuzdan korkar mısınız?

20.

Mizah sadece teslimiyetten mi doğar?

21.

Diyelim ki herkesi güldürebilme yeteneğiniz var ve bu yeteneğinizi her ortamda kullanıyorsunuz, dolayısıyla hemen hemen herkes tarafından mizahçı olarak tanınıyorsunuz – bu durumdan nasıl bir beklentiniz vardır:

- a. iletişim mi?
- b. kimseyle aranızın bozulmaması mı?
- c. haysiyetsizce bir söz söyleyip ardından bunun mizah olduğunu, alınganlık gösteren kişinin mizahtan anlamadığını vs söyleyebilmeniz mi?
- d. kendi başınızayken hiç sıkılmamak mı?
- e. argümanlarla savunamayacağınız bir meselede her şeye rağmen kahkahaların sizi haklı göstermesi mi?

22.

Ancak mizahla katlanabildiğiniz şey(ler) nedir?

23.

Yabancı bir ülkede yaşarken asıl mizah anlayışınızın başkalarıyla hiçbir iletişim kurmadığını deneyimlemek zorunda kaldığınızda: Sadece ciddiyetle iletişim kurabilme gerçeğini mi kabullenirsiniz, yoksa bu nedenle kendinize mi yabancılaşırsınız?

24.

Yaşlılıkta mizah duygusu da değişir mi?

25.

Mizah duygusu içinde olmak sizin için ne anlama gelir:

- a. uzlaştırıcı olmak mı?
- b. hırs duygusundan yoksun olmak mı?
- c. kaygısız olmak mı?
- d. ahlaktan bağımsız olmak mı?

- e. kendini aşmak mı?
- f. her zamankinden daha cesur olmak mı?
- g. kendine acımadan muaf olmak mı?
- h. her zamankinden daha dürüst olmak mı?
- i. hayatta olmaya minnettar olmak mı?

26.

Diyelim ki bir tanrıya inanıyorsunuz: Tanrının mizah duygusu olduğuna dair gördüğünüz bir işaret var mı?

Soruşturma VI

1.

Nakit paradan nefret ediyor musunuz?

2.

Neden?

3.

Hiç nakit parasız yaşamak zorunda kaldınız mı?

4.

Mayolu bir insanla karşılaşırsanız ve onun yaşam koşulları hakkında hiçbir şey bilmiyorsanız: Bir süre sohbet ettikten sonra (paradan hiç söz açılmadan) bu kişinin zengin olduğunu her şeye rağmen nasıl anlarsınız?

5.

Ne kadar paranız olsun istersiniz?

6.

Diyelim ki muhtaç durumdasınız ve size yardım etmek isteyen zengin bir arkadaşınız var ve size hatırı sayılır bir tutar veriyor (örneğin öğreniminizi karşılayabilecek kadar), ara sıra da hâlâ sağlam olan giysilerini: Hangisini daha rahat kabul edersiniz?

7.

Şimdiye kadar bunlardan birini çaldınız mı:

a. nakit para?

b. eşya? (gazete bayiiinden cep kitabı, yabancı bir evin bahçesinden çiçek, bir kitabın ilk baskısı, kamp yerinde çikolata, açıkta bırakılmış tükenmez kalem, ölü birine ait bir andaç, otel havluları vs)

c. bir fikir?

8.

Bir servetiniz olmadığı ve az bir gelirle geçindiğiniz sürece zengin insanlar sizinleyken paradan söz etmekten kaçınıp örneğin sanat gibi parayla çözülemeyecek meseleleri daha istekli konuşuyorlarsa bunu incelik olarak mı algıyorsunuz?

9.

Mirasla ilgili görüşleriniz nedir?

a. bir miras beklentiniz varsa...

b. yoksa...

c. gözünüzle gördüğünüz bir bebeğin, nasıl gelişirse gelişsin bir fabrikanın yarısına ya da bir villaya, enflasyondan korkmasını gerektirmeyen bir araziye, Sardunya Adası'nda bir yazlık eve, banliyöde kiracılı beş daireye sahip olacağını biliyorsanız...

10.

Tasarruf yapan biri misiniz? Eğer yanıtınız evetse:

11.

Maaş olarak aldığınız ve tasarruf ettiğiniz paranın değerini neden merkez bankasının belirlediğini ve tasarruflarınızın kimin çıkarı uğruna eriyip gittiğini açıklayınız?

12.

Diyelim ki gösterişsiz hayat koşullarından geliyorsunuz, birdenbire artık parayı önemsemenize gerek kalmayacak denli büyük bir gelire sahip oluyorsunuz: Kişi olarak değişmediğinizi mi hissedersiniz? Eğer yanıtınız evetse: Eski dostlarınız da sizinle aynı görüşü mü paylaşır, yoksa paranın sizin kişiliğinizi bozması nedeniyle aslında önemli bir rol oynadığını mı düşünürler?

13.

Yarım kilo tereyağı kaç paradır?

14.

Faiz geliriyle yaşayabilecek durumda olsanız: Bu gelirle geçinebileceğiniz halde kendiniz de çalıştığınız için kendinizi bu sebepten avantacı saymaz mısınız?

15.

Yoksullardan korkuyor musunuz?

16.

Korkmuyorsanız neden?

17.

Büyük bir kültür-sanat hamisi olduğunuzu, yani başka insanların çalışmasından elde ettiğiniz hatırı sayılır kârı kısmen, kişisel olarak takdir ettiğiniz insanlara dağıttığınızı varsayalım: Kültür-sanat hamisi olarak gördüğünüz toplumsal saygıyı ve bunun yanı sıra kendi tarafsızlığınızı anlıyor musunuz?

18.

Para için yapmayacağınız şeyler nedir?

19.

Atinalı Timon günün birinde arkadaşlarının dostluğunu sınamak amacıyla yemek masasına, içi sadece su dolu kâseler koydu; bunun sonucunda aslında çoktandır bildiği bir gerçeği öğrendi ve arkadaşlarına dair acı verici bir düş kırıklığı yaşadı; gel gör ki bu insanlar her zaman zenginliği nedeniyle ona gelmişti ve aslında gerçek dostu değillerdi. Onun büyük lanetinin başkaları üzerinde hak sahibi olduğunu düşünüyor musunuz? Anlaşılan zengin Atinalı Timon, dostluğu parayla satın alabileceğini düşünmüştü.

20.

Zengin bir eşiniz olsun ister miydiniz?

21.

Hem kolaylıkla sahip olabileceğiniz (örneğin yat gibi) bir şeyi satın almaktan kaçınmayı bir başarı addeden hem de bir şeyi ucuza, neredeyse yok pahasına, yani herkesin karşılayabileceği bir tutara elde ettiğinizde çocukça sevinen, varlıklı biriyken, aynı zamanda ikonalar, palalar, Ming hanedanından kalma vazolar, gravürler, ölmüş ustaların eserleri, tarihi sikkeler, otopograf, Tibet seccadeleri vs gibi paha biçilmez nesneleri toplamaya tutkun oluşunuzun nedenini nasıl açıklarsınız?

22.

Sonradan görme birinde hoşunuza gitmeyen şey nedir:

- a. bir hanedan arması olmaksızın zenginlikle uyusabilmesi mi?
- b. paradan söz etmesi mi?
- c. size bağımlı olmaması mı?

23.

Kendi zenginliğinizi nasıl haklı gösterirsiniz:

- a. takdiri ilahiyle mi?
- b. bunu yalnızca kişisel becerinize borçlu olduğunuz, yani gelire dönüştürülmeyen başka yeteneklerin değersiz olduğu varsayımıyla mı?
- c. ağırbaşlı davranışla mı?
- d. ekonomiyi herkesin refahı için ancak zenginlerin (girişimcilik ruhuyla) bütünüyle işler hale getirebileceği söylemiyle mi?
- e. hayırseverlikle mi?
- f. ancak size miras kalan zenginlik ya da bir burs sayesinde edinebildiğiniz yüksek eğitiminizle mi?

g. münzevi bir yaşam tarzıyla mı?

h. burjuvazinin kâr sisteminin dokunmadığı bütün etik alanlarda örnek teşkil edecek bir vicdanlı tutum gösterip bu sayede koşulları benimseyerek, kültürel değerlere duyarlık, beğeni vs. aracılığıyla mı?

i. hatırı sayılır miktarda vergi ödeyerek mi?

k. konukseverlikle mi?

l. fi tarihinden bu yana yoksulların ve zenginlerin olduğunu, her daim de olacağı söylemiyle, yani haklı göstermeye hiç gerek duymadan mı?

24.

(Assisili Aziz Francesco'nun yaptığı gibi) kendi kararınızla değil de koşullar nedeniyle yeniden yoksul düşecek olursanız: Bir zamanlar onlardan biri olduğunuz için düşünme biçimlerini bildiğiniz zenginlere karşı eskisi kadar hoşgörülü, saygıdan dolayı savunmasız mı olacaksınız?

25.

Haysiyeti elden ele dolaşan büyük bir şair ya da kudretli bir generalin portresinin yer aldığı bir banknotu çakmakla tutuşturup küle baktığınızda, devlet teminatı altındaki değer nereye uçup gittiğini kendinize sordunuz mu?

Soruşturma VII

1.

Kendinizi iyi bir dost olarak mı kabul edersiniz?

2.

Neyi ihanet sayarsınız:

a. bir başkası yaptığında mı?

b. siz yaptığınızda mı?

3.

Bu günlerde kaç dostunuz var?

4.

Dostluğun süresini (sarsılmazlık), dostluğun bir değer ölçüsü olarak görüyor musunuz?

5.

Dostunuzu ne için affetmezsiniz:

a. ikiyüzlülük mü?

b. eşinizi elinizden alması mı?

c. sizi çantada keklik görmesi mi?

d. size karşı da ironiye başvurması mı?

e. eleştiri kaldıramaması mı?

f. sizin bozduğunuz insanlara saygı duyması ve onlarla arkadaşlık etmesi mi?

g. üzerinde hiçbir etkiniz olmaması gerçeği mi?

6.

Dostunuz olmadan idare edebilmek ister miydiniz?

7.

Dost olmak niyetiyle köpek besler misiniz?

8.

Tek bir dostunuzun olmadığı zamanlar oldu mu, yoksa bunu önleyebilmek için, böyle zamanlarda dostluğa ilişkin beklentilerinizi düşük mü tutarsınız?

9.

Sizce kadınlarla dostluk hangi durumlarda mümkün olabilir?

- a. cinsel ilişkiden önce mi?
- b. cinsel ilişkiden sonra mı?
- c. cinsel ilişki olmaksızın mı?

10.

Hangisinden daha çok korkarsınız: Dostunuzun yargısından mı, düşmanınızın yargısından mı?

11.

Neden?

12.

Gizliden gizliye dost olmak istediğiniz, böylelikle fazla güçlük çekmeden saygı duyabileceğiniz düşmanlarınız var mı?

13.

Dostlarınızdan biri size para yardımı yapacak durumdaysa ya da siz bir dostunuza para yardımı yapacak durumdaysanız: Bunun dostluğunuza yönelik bir tehdit oluşturduğunu düşünür müsünüz?

14.

Doğayı dost olarak görür müsünüz?

15.

Dolaylı yollardan sizin hakkınızda, üstelik dostunuz tarafından kötü niyetli bir şakanın yapıldığını öğrenirseniz: Dostluğunuzu bitirir misiniz? Eğer yanıtınız evetse:

16.

Topluluk içinde, yazılı olarak ya da baş başayken dostunuzun size karşı göstereceği dürüstlüğün ne kadarına dayanabilirsiniz?

17.

Entelektüel anlamda sizden çok üstün bir dostunuz olduğunu varsayalım: Onun dostluğu sizi avutur mu, yoksa salt sizin hayranlığınız, sadakatiniz, yardımseverliğiniz vs ile edindiğiniz bu dostluktan gizliden gizliye şüphe mi duyarsınız?

18.

Dostluğa duyulan doğal gereksinim nedeniyle hangisine daha sık aldandınız:

- a. dalkavukluğa mı?
- b. yabancı bir ülkede yurttaşlarınızla dostluğa mı?
- c. bu koşullarda asla düşman edinemeyeceğinizin (örneğin mesleki kariyerinizi tehlikeye atacağı için) farkına varmanıza mı?
- d. kendi cazibenize mi?
- e. o sırada saygı gören birini açıkça dost olarak adlandırabildiğinizde (ön adıyla hitap ederek) bu durumun sizi pohpohlamasına mı?
- f. ideolojik muvafakata mı?

19.

Kaybedilen dostlar hakkında nasıl konuşursunuz?

20.

Dostluğunuz sizi, vicdanınıza ters düşen bir şeyi yapmak zorunda bıraktığında ve bunu salt dostluğunuzun hatırı için yaptığınızda: Söz konusu dostluk bu sayede ayakta kalabildi mi?

21.

Mizah anlayışında yakınlık olmayan bir dostluk var mıdır?

22.

İki kişi arasındaki ilişkinin sadece bir çıkar birliği değil de dostluk olduğunu hissetmeniz için size göre ne esastır:

- a. diğerinin yüzündeki hoşnutluk mu?
- b. baş başa kalındığında insanın kendisini bırakabilmesi, yani sırların ortaya saçılmayacağına dair güven mi?
- c. kabataslak ifadeyle siyasi muvafakat mı?
- d. birinin diğerine, salt orada oluşuyla, sadece telefon ederek ya da mektup yazarak bile umut verebilmesi mi?
- e. hoşgörü mü?
- f. diğerinin ne kadar dürüstlüğü kaldırabileceğini de gözeterek açıkça karşı gelme cesareti ve aynı zamanda sabır mı?
- g. saygınlık meselesinin devre dışı kalması mı?
- h. karşıdakinin de sırları olabileceğini kabul etmek, yani daha önce haberdar olunmayan bir konu öğrenildiğinde kırılmamak mı?
- i. utanç duygusunun akrabalığı mı?
- k. rastlantıyla karşılaşıldığında: aslında hiç vakit olmamasına rağmen her iki tarafın da ilk refleks olarak gösterdiği sevinç mi?
- l. diğeri için umut edebilmek mi?
- m. diğeri hakkında ortalıkta kötü söylentiler dolaştığında, her iki tarafın da en azından kanıt talep etmeden önce onaylamayacağına dair güvence mi?

- n. coşkularda buluşmak mı?
- o. ortak olan ve birlikte paylaşılmamış olsa değersiz sayılacak anılar mı?
- p. minnettarlık mı?
- q. birinin diğerini zaman zaman haksız görmesi ama bu nedenle yargılayıcı olmaması mı?
- r. cimrilğin her türünün devre dışı kalması mı?
- s. birbirini, bir zamanlar fikir birliğine varmayı sağlamış görüşlerle kısıtlamamak, yani hiç kimsenin diğerinin duygularını dikkate almaktan dolayı yeni bir bakış açısından vazgeçmek zorunda olmaması mı?
(Uygun olmayan seçeneğin üstünü çiziniz.)

23.

Bu esnada yaş farkı ne kadar olabilir?

24.

Uzun yıllardır süren bir dostluk günün birinde buharlaştığında, örneğin bir dostun yeni eşinin bu dostlukla bütünleşmesi mümkün olmadığında: Bir zamanlar bu dostluğun var olmuş olmasından pişmanlık duyar mısınız?

25.

Kendinizle dost musunuz?

Soruşturma VIII

1.

Baba olduğunuz için kendinizle gurur duyuyor musunuz?

2.

Genel itibariyle çocukları sever misiniz?

3.

Çocuklarınızdan minnettarlık beklemediğinizden emin misiniz? Emin değilseniz, ne için minnettarlık bekliyorsunuz? (Başlıklar yeterli)

4.

Baba olmak istiyor muydunuz?

5.

Çocuklarınızın sizin çocukken sahip olduklarınızdan daha iyisine sahip olduğunu düşünüyorsanız: Bundan mutluluk mu duyarsınız, yoksa bunu bir serzeniş olarak mı söylersiniz?

6.

Bebekle nasıl bağ kuruyorsunuz?

7.

Babalık sorumluluğu bilincine çocuğu yapmadan önce mi ulaştınız, üreme esnasında mı ya da bu sizde ne zaman ortaya çıktı?

8.

Çocuklarla ilgili sizi üzen şey nedir?

a. anneleriyle benzerlikleri mi?

b. sizinle benzerlikleri mi?

9.

Henüz dünyaya gelmemiş bir çocuk yüzünden söz konusu kadınla aranızda hayat boyu bir bağın oluştuğunu ne ölçüde hissedersiniz?

10.

Başka insanlar (eve gelen konuklar, komşular, öğretmenler vb) çocuğunuzu olağanüstü bulmadıklarını ima ederse, kime içerlersiniz: Çocuğunuza mı, bu insanlara mı? Yoksa çocuğunuzun annesine mi?

11.

Kan bağı hissediyor musunuz?

12.

Çocuk kaç yaşına gelene kadar hissettiniz?

13.

Çocuğunuzu hiç dövdünüz mü? Yapmadıysanız: İstediginize daha iyi bir yöntemle ulaştığınız için mi, ilke olarak mı?

14.

Çocuklarınızı, örneğin oturma eyleminde akranlarıyla birlikte gördüğünüzde, kendi çocuğunuzla yaşatlarından daha yakın olduğunuz izlenimine kapılır mısınız ve bu sonuca nasıl varırsınız?

15.

Sizi baba olarak her şeyden önce mutlu eden nedir?

16.

Kendinizi çocuk yetiştirme konusunda yetkin bir insan sayar mısınız? Örneğin yeni bir araba aldığınızda ve çocuklarınız onu kendi mülkleri saydığında, onların arabayı kullanmalarını, çocuk yetiştirme ilkelerinden dolayı ret mi edersiniz?

17.

Ne zaman baba olarak kendinizi daha rahat hissedersiniz?

a. çocukla yalnızken mi?

b. annesi yanındayken mi?

18.

Başka bir kadınla yattığınızda, kendinizi bir baba olarak hissetmeye devam eder misiniz?

19.

Babalık hissiniz hangi durumlarda azalmaya yüz tutar:

a. çocuğunuz kendi parasını kazandığında mı?

b. çocuğunuz evlendiğinde mi?

c. çocuğunuzun sizden daha çok şey bildiği ya da sizden daha becerikli, hayatla başa çıkmada daha yetenekli olduğu anlaşıldığında mı?

20.

Hangisi sizi daha çok ürkütür: Çocuklarınızın, onların babası olmanızdan üzüntü duymaları mı, sizin başkalarının çocuklarını gizliden gizliye daha çok beğenmeniz mi?

21.

Erişkin çocuklarınızın bulunduğu ortamlarda her zaman biraz farklı davrandığınızın bilincinde misiniz ve onlardan ne saklıyorsunuz?

22.

Neden?

23.

Bir erkek olarak kendinizi çocuğunuzun annesine artık bağılı hissetmediğinizi varsayalım: Onun çocuğunun babası olmanız sizi ikna eder mi?

24.

Kendinizi çocuksuz hayal edebiliyor musunuz?

25.

Çocuklarınızı tanımayı şimdiye kadar başardınız mı, başka bir ifadeyle onları oğlunuz ya da kızınız olarak görmemeyi hiç başardınız mı?

Soruşturma IX

1.

Yabancı bir ülkede kalırken yurttaşlarınıza rastladığınızda: Yurt özlemine mi tutulursunuz yoksa bu özlem tam o anda mı kaybolur?

2.

Sizce anayurdun (doğup büyüdüğünüz yerin) bayrağı olur mu?

3.

Hangisinden vazgeçmek sizin için daha kolaydır:

a. doğup büyüdüğünüz yerden mi?

b. anavatanınızdan mı?

c. gurbetten mi?

4.

Anayurt olarak tanımladığınız:

a. bir köy mü?

b. bir kent ya da kentin bir bölgesi mi?

c. belirli bir dilin konuşulduğu bir bölge mi?

d. bir kıta mı?

e. bir konut mu?

5.

Anayurdunuzda sizden nefret edildiğini varsayalım: Bu yüzden buranın anayurdunuz olduğunu inkâr eder misiniz?

6.

Anayurdunuza ilişkin en sevdiğiniz şey nedir:

a. manzarası mı?

b. buradaki insanların alışkanlıklarıyla vs size benzemeleri, yani onlara uyum sağlamış olmanız, dolayısıyla onların muvafakat edeceğine güvenebilmeniz mi?

c. gelenekleri mi?

d. yabancı dile gerek olmadan idare edebilmeniz mi?

e. çocukluk anıları mı?

7.

Göç etmeyi hiç düşündünüz mü?

8.

Hangi yemekleri yurt özlemiyle yersiniz (örneğin Kanarya Adaları'na tatile giden Alman turistler Almanya'dan uçakla günlük lahana turşusu getirtir) ve bu sayede kendinizi dünyada daha güvende hissedersiniz mi?

9.

Sizin için anayurdu karakterize eden şeyin ormanlık dağlarla şelaleler olduğunu varsayalım: Başka bir kıtada benzer türde ormanlık dağlarla şelalelere rastlamak sizi duygulandırır mı, yoksa sizde düş kırıklığı mı yaratır?

10.

Neden yurtsuz bir sağ görüş yoktur?

11.

Gümrük kapısını geçip yeniden anayurdunuzda olduğunuzu bildiğinizde: Yurt özleminin buharlaştığı o an kendinizi daha yalnız mı hissedersiniz, yoksa örneğin tanıdık üniformaları (demiryolcular, polis, asker vs) görüşünüzle bir anayurdunuz olduğu duygusu mu güçlenir?

12.

Kaç anayurda gereksinim duyarsınız?

13.

Anayurdu aynı olmayan bir kadın ve bir erkek, birlikte yaşıyorsanız: Diğerinin anayurdu tarafından dışlandığınızı hisseder misiniz, yoksa birbirinizi bu konuda serbest mi bırakırsınız?

14.

Anayurdun doğup büyüdüğünüz coğrafi ve toplumsal bir bölge olması bakımından anayurt değiştirilemez: Bunun için minnettar mısınız?

15.

Kime?

16.

Başka bir anayurdun sizin için daha uygun olacağını gizliden gizliye düşünmenize yol açan bölgeler, kentler ya da gelenek ve görenekler var mı?

17.

Hangisi sizi yurtsuz kılar:

a. işsizlik mi?

b. siyasi nedenlerle sürgün mü?

c. başka bir ülkede kariyer mi?

d. sizinle aynı coğrafyayı anayurdu addeden ve ona hükmeden insanlardan giderek daha farklı düşünmeniz mi?

e. istismar edilen askerlik yemini mi?

18.

İkinci bir anayurdunuz var mı?

Eğer yanıtınız evet ise:

19.

Üçüncü ya da dördüncü bir anayurdunuz olduğunu hayal edebilir misiniz, yoksa ilkinе mi bağılı kalırsınız?

20.

İdeoloji, anayurda dönüşebilir mi?

21.

Anayurdunuz olduğunu hayal etmenin sizi dehşete sürüklediğı yerler var mı (örneğin Harlem gibi) ve bunun ne anlama geleceğı zihninizi meşgul eder mi, yoksa Tanrı'ya şükretmekle mi yetinirsiniz?

22.

Dünyayı esasen anayurdunuz olarak hissediyor musunuz?

23.

Yabancı topraklardaki askerler de bilindiğı gibi anayurtları uğruna şehit düşüyor: Anayurdunuza olan borcunuzu kim belirliyor?

24.

Kendinizi anayurtsuz düşünebiliyor musunuz?

25.

Demir parmaklıklar arkasında ya da kafeslerde yetişen ceylan, su aygırı, ayı, penguen, kaplan, şempanze vb hayvanların, hayvanat bahçesini anayurtları gibi algılamadıkları sonucuna nereden varıyorsunuz?

Soruşturma X

1.

Bir şeylerin size ait olduğunun daha doğrusu ait olmadığının sizin için kaç yaşından beri kendiliğinden anlaşılır hale geldiğini anımsıyor musunuz?

2.

Sizin fikrinize göre, mesela hava kime aittir?

3.

Neyi mülkünüz olarak algıyorsunuz:

a. satın aldıklarınızı mı?

b. size miras kalanları mı?

c. kendi yaptıklarınızı mı?

4.

Söz konusu eşyanın yerine kolayca yenisini alabileceğiniz durumlarda bile (tükenmezkalem, şemsiye, kol saati vb), sizi aslında kızdıran hırsızlığın kendisi midir?

5.

Neden?

6.

Parayı halihazırda mülk olarak mı algıyorsunuz, yoksa kendinizi mülkiyet sahibi gibi hissetmek için bir şey satın almanız mı gerekir? Sahip olduğunuz bir şey için ne kadar kıskanıyorsanız kendinizi o kadar açık bir biçimde mülkiyet sahibi gibi hissetmenizi nasıl açıklıyorsunuz?

7.

Neye gereksinim duyduğunuzu biliyor musunuz?

8.

Diyelim ki bir arazi satın aldınız: Bu arazinin üzerindeki ağaçları mülkünüz olarak görmeniz, yani bu ağaçları kesme hakkının sizi mutlu etmesi ya da en azından size doğal görünmeye başlaması ne kadar sürer?

9.

Bir köpeği mülk olarak mı görürsünüz?

10.

Çitle çevrili alanları sever misiniz?

11.

Sokakta dilenciye bir şey vermek için durduğunuzda, neden bunu mümkün olduğunca çabuk ve dikkat çekmeden yaparsınız?

12.

Yoksulluğu nasıl tasavvur edersiniz?

13.

Değer kaybeden gayrimenkul ile değer kazanan gayrimenkul arasındaki ayrımı size kim öğretti, yoksa bunu size kimse öğretmedi mi?

14.

Sanat koleksiyonculuğu da yapıyor musunuz?

15.

Zenginlerin azınlıkta olmadığı özgür bir ülke biliyor musunuz; böyle ülkelerde çoğunluğun, kendisinin iktidarda olduğuna inanmasını nasıl açıklıyorsunuz?

16.

Armağan vermekten neden hoşlanırsınız?

17.

Geleceğe dair kaygınızın olmaması için ne kadarlık gayrimenkule sahip olmanız gerekir? (Metrekare olarak beyan edin.) Yoksa kaygının daha ziyade gayrimenkulun büyüklüğüyle doğru orantılı arttığını mı düşünüyorsunuz?

18.

Neye karşı sigortalı değilsiniz?

19.

Sadece tükettiğiniz şeylerin mülkiyeti söz konusu olsa ama başkaları üzerinde hegemonya kurmayı sağlayan mülkiyet hiç olmasa: Böylesine koşullarda hâlâ yaşamak ister misiniz?

20.

Ne kadar işgücüne sahipsiniz?

21.

Hangi açıdan?

22.

Kendi mülkünüzü tehlikeye atmadan başkalarına devredemediğiniz mülk sahibinin sorumluluğu size ızdırap verir mi, yoksa sizi mutlu eden tam da bu sorumluluk mudur?

23.

Yeni Ahit'te hoşunuza giden nedir?

24.

Her ne kadar mülkiyet hakkı bulunuyor olsa da bu ancak mülkün var olmasıyla geçerlilik kazanır: Ülkenizdeki insanların çoğunluğunun, kendi haklarını geçerli kılmak üzere, günün birinde mal ve mülkünüze el koymasını bir şekilde anlayabilir misiniz?

25.

Ve neden anlayamazsınız?

Soruşturma XI

1.

Ölüm kaygınız var mı; kaç yaşınızdan bu yana?

2.

Bu konuda ne yapıyorsunuz?

3.

Yoksa ölüm kaygısı değil de (materyalist bir düşünce yapınız olduğu için; materyalist bir düşünce yapınız olmadığı için) ölmekten duyulan kaygı mı sizinkisi?

4.

Ölümsüz olmak ister misiniz?

5.

Öleceğinizi düşündüğünüz oldu mu; bu sırada aklınızdan ne geçti:

a. ardınızda bıraktıklarınız mı?

b. dünyanın hali mi?

c. bir manzara mı?

d. her şeyin beyhude olduğu mu?

e. siz olmadan asla gerçekleşmeyecek olan şeyler mi?

f. çekmecelerin dağınıklığı mı?

6.

Hangisinden daha çok kaygı duyarsınız: Ölüm döşegindeyken, bunu hak etmeyen birisine hakaret edebileceğinizden mi, yoksa bunu hak etmeyen herkesi bağışlayabileceğinizden mi?

7.

Yine bir tanıdık öldüğünde: Başkalarının ölümünü ne kadar doğal karşıladığınıza şaşırır mısınız? Eğer şaşırmıyorsanız: Ölenin sizden biraz ileride olduğu duygusuna mı kapılırsınız, yoksa kendinizi üstün mü görürsünüz?

8.

Ölümün nasıl bir şey olduğunu öğrenmek ister misiniz?

9.

Şimdiye dek belirli koşullar altında ölmeyi dilemişseniz ve bu gerçekleşmediyse: Sonrasında hata yaptığınızı mı düşünürsünüz, yani bunun sonucu olarak koşulları farklı bir gözle mi değerlendirirsiniz?

10.

Kendi ölümünüzü kime lütfedersiniz?

11.

Eğer şu sırada ölüm kaygınız yoksa, bunun nedeni bu hayatın şu sıralar size bıktırıcı gelmesi mi, yoksa yaşadığınız anın tadını çıkarıyor olmanız mı?

12.

Cenaze törenlerinde sizi rahatsız eden nedir?

13.

Acıdığınız ya da nefret ettiğiniz birinin öldüğünü duyduğunuzda, onun karakterine duyduğunuz acıma duygusu ya da nefretle nasıl başa çıkarsınız?

14.

Ölüler arasında arkadaşlarınız var mı?

15.

Ölü bir insan gördüğünüzde: Bu insanı tanıdığınıza dair bir izlenim oluşur mu?

16.

Hiç bir ölüyü öptünüz mü?

17.

Genel anlamda ölümü değil, kendi ölümünüzü düşündüğünüzde: Sarsılır, yani kendinize mi üzülürsünüz, yoksa ölümünüzden sonra üzüleceğiniz insanları mı düşünürsünüz?

18.

Bilinçli bir zihinle mi ölmeyi tercih edersiniz, yoksa şaşırarak mı, örneğin düşen bir kiremitle, kalp kriziyle ya da bir patlamayla vb?

19.

Nereye gömülmek istediğinizi biliyor musunuz?

20.

Solunum durduğunda ve doktor da bunu teyit ettiğinde: O anda artık rüya görülemeyeceğinden emin misiniz?

21.

Hangi eziyeti ölüme tercih edersiniz?

22.

Eğer ölüler diyarına (Hades) inanıyorsanız: Ebediyette buluşma fikri sizi teskin eder mi, yoksa bu nedenle mi ölümden kaygı duyarsınız?

23.

Ölmek için kolay bir yol düşünebiliyor musunuz?

24.

Birini seviyorsanız: Neden hayatta kalan taraf olmak istemeyip diğerine keder bırakmayı tercih edersiniz?

25.

Ölenler neden hiç ağlamaz?

**Max Frisch'e Ait
Üç Yeni Soruşturma**

Soruşturma XII

1.

Ahlakçı mısınız? Yanıtınız evetse:

2.

Mesleğinizi belirtin.

3.

Harekete geçmeden önce ahlaki bakış açılarına göre mi karar verirsiniz, yoksa edimlerinizi sonradan ahlaki olarak haklı gösterebilmeniz sizin için yeterli midir?

4.

Kendinizi hangi nedenle affedemezsiniz?

5.

Hangisi size daha çok sıkıntı verir: Ahlaki açılardan haklı gösterilemeyecek bir kazanç mı, yoksa böyle bir kazançtan vazgeçmek mi?

6.

Hangi devlet adamlarının ahlaklı olduğunu düşünüyorsunuz?

7.

Ahlak dışı bir toplumda yaşadığınıza aşinaysanız: En azından kendinizin ahlaklı davranması sizi tatmin eder mi?

8.

Bundan beklentiniz nedir?

9.

Aniden aklınıza gelen ahlak dışı fikirleriniz olur mu?

10.

Ahlaki bakış açısını nereden edindiğinizi, yani söz konusu ahlakın kimin çıkarlarını kolladığını biliyor musunuz?

11.

Devletin, ahlaki bakış açılarına başvurduğu sürece kendi iktidarını güvence altına alırken, aksi durumlarda devlet çıkarıyla davranmasını nasıl açıklarsınız?

12.

Ahlaki öfkeden keyif alır mısınız?

13.

Ahlakın polise gereksinimi var mıdır, yoksa polisin mi ahlaka gereksinimi vardır?

14.

Kamu ahlakı sizin çıkarlarınızla örtüştüğünde, bu ahlakın mutlak, ilahi vb olduğu sonucunu mu çıkarırsınız?

15.

Bir hasmınızı ahlaki addedebilir misiniz?

16.

Diyelim ki mesleki ya da toplumsal olarak ahlak dışı insanlarla ilişkisi olan birisiniz, öyle ki ahlakçı biri olarak genellikle kısa çöpü çekiyorsunuz: Ahlakın güçsüzlüğü kutsadığı görüşüne mi varırsınız?

17.

Vicdani retçi misiniz?

18.

Askeri hâkim tarafından yargılanacak olursanız, daha yüksek bir mahkemeye inanır mısınız?

19.

Ahlaki davranışlarınızın kime faydası oldu:

- a. size mi?
- b. düşmanlarınıza mı?
- c. devlete mi?

20.

Ahlaki bakış açılarının hükümsüz kılındığını varsayalım:
Örneğin savaş alanlarında olayların farklı vuku bulacağına inanıyor musunuz?

21.

Ahlaklı davranmanızın nedeni:

- a. zayıf taraf olmanız mı?
- b. kendinize karşı sevimli olmak mı?
- c. buna gücünüzün olması mı?

22.

Ahlaklı düşler mi görürsünüz?

23.

Kimin yaptığına bağlı olarak, ahlaki ya da ahlak dışı diye adlandırdığınız edimler (örneğin gasp, şantaj, işkence vb) var mı?

24.

Askeri din adamları hakkında ne düşünüyorsunuz?

25.

Bir ahlakçı olarak (sadece umumi görüşlerinizde ahlakçı olsanız bile) kendinizden usandığınız oluyor mu?

Soruşturma XIII

1.

Şimdiye dek kaç kez alkolü bıraktınız?

2.

Sonraki gün hangisi canınızı sıkar: Asla söylemek istemediğiniz şeyleri söylemiş olmanız mı, söylediklerinizi artık bilmiyor olmanız mı, yoksa beyin hücrelerinin tahribata uğraması mı?

3.

Alkole daha çok ne zaman gereksinim duyarsınız?

- a. başka insanlarla bir aradayken
- b. yalnızken

4.

Size karşı iyi niyetli bir arkadaşınız göze çarpmayacak biçimde şişeyi alıp ortadan kaldırırsa: Gücenir misiniz, yani sonrasında sarhoş olduğunuzu inkâr mı edersiniz yoksa neden ciddiye alınmadığınızı alkollüyen anlayabilecek durumda olur musunuz?

5.

Alkolün etkisindeyken yaşadığınız hangi deneyimlerden hiçbir şekilde vazgeçmek istemezsiniz?

6.

Alkolün etkisiyle siyasi hasmınızla uzlaştığınız olur mu? Eğer yanıtınız evetse: Sonrasında nasıl davranırsınız?

7.

İçki içmeyen insanları rahatsız ediyor musunuz?

8.

Alkolsüz olmuyorsa (başta kendinize bir kadeh için izin verip daha sonra ikincisine, üçüncüsüne sıra geldiğinde): alkolsüz mümkün olamama nedenini biliyor musunuz, yoksa asıl bunu bilmemek için mi içiyorsunuz?

9.

Alkol sizi ne kadar süreliğine canlandırır?

10.

Başkaları alkollü ama siz değilken (aralarına daha sonra katıldığınız ya da bir hastalık sizi engellediği için), insanların alkolün etkisiyle yakınlaştığı izlenimine kapılır mısınız?

11.

Alkolün etkisindeyken özellikle neden keyif duyarsınız:

- a. kardeşlik duygusundan mı?
- b. kimseyi iplememenizden mi?
- c. söylediğiniz her şeyden bütünüyle ikna olmanızdan ve her ne kadar karşı görüşlere katlansanız da konuşulanları işitmemenizden mi?
- d. çekincesiz kendinizi övmekten mi?
- e. çevrenizden gördüğünüz onayın heveslendirmesiyle kendinizi her dedikodunun akışına bıraktığınızda, kendinizi içten hissetmenizden mi?
- f. sizin de şarkı söyleyebiliyor olmanızdan mı?
- g. yaptığınızı çirkin bulsa ve duyduğu tiksintiyi gösterse bile her kadına dokunmaya cesaret edebilmenizden mi?
- h. kendine acımanın sağladığı kurtuluş duygusundan mı?
- i. kafanızda fikirler uçuşmasından, yani alkolün etkisiyle söylediğiniz her şeyin size bir buluş gibi görünmesinden mi?

12.

Bir önceki geceye ait uzun itiraflarınızı hatırlar mısınız?

Yanıtınız evetse: Konuştuğunuz kişinin doğru insan olduğunu düşünür müsünüz?

13.

Alkolün etkisiyle kavga etme eğiliminde olur musunuz?

14.

Alkolü bıraktığınızda, dost sohbetleriniz daha verimli mi yoksa çok uzun mu olur?

15.

Alkole hangi nedenle yeniden başladınız:

- a. insanları sevmek için mi?
- b. aksi halde, aklınıza gelen her şeyi zaten defalarca anlattığınızı bileceğiniz için mi?
- c. her espiye minnettar olmak için mi?
- d. kendinizi sevmediğiniz için mi?
- e. dile getirmenin sizi sağduyudan men ettiği şeyleri ara sıra konuşabilmek için mi ?
- f. aksi halde intiharı düşündüğünüz için mi?
- g. cimriliğinize ara vermek için mi?
- h. dostlarınızı o kadar da doğru görmemek için mi?
- i. beklentisiz yaşayabilmek için mi?
- k. kendi bilincinizden usandığınız için mi?
- l. bir aşk gecesinde cesaretini toplamak amacıyla mı?
- m. ev sahibinin teklifini geri çevirmemek için mi?
- n. kendi iradeniz canınızı sıktığı için mi?
- o. zaten alkolik olduğunuz için mi?

16.

Bir sabah bir kadının yanında uyanıp oraya nasıl geldiğinizi anımsayamadığınız oldu mu? Yanıtınız evetse: Alkolü iyi bir akıl hocası olarak tanıdınız mı?

17.

Sarhoş olmayı kime tavsiye edersiniz?

18.

Dümdüz bir insan olarak tanıdığınız ve alkolün etkisindeyken böyle davranmayan insanlar anımsıyor musunuz?

19.

Bir sarhoşluk hikâyesi anlatan hemen hemen herkesin, bir çırpıda bundan eğlenceli bir hikâye çıkarmaya çabalamasını nasıl açıklıyorsunuz?

20.

Böyle bir durumda siz de güler ya da gülümser misiniz?

21.

Yolda birisine arabayla çarpmış olduğunuzu varsayalım: Alkolün etkisi altında olmanızı hafifletici sebep olarak mı görürsünüz?

22.

Alkolün etkisinde değilken: Kendinizi daha güvende mi hissedersiniz yoksa daha güvensiz mi?

23.

Bir şeylerin değişmesine vesile olduğunu söyleyebileceğiniz, alkolün etkisiyle aklınıza gelen bir fikir, alkolün etkisiyle bir konuşma, alkolün etkisiyle aldığınız bir karar vb anımsıyor musunuz?

24.

Alkollüyken ölmek ister misiniz?

25.

Hiç rüyanızda sarhoş olduğunuzu gördünüz mü?

Soruşturma XIV

[Soruşturma 1987]

1.

Sizin ve tanıdığınız herkesin ölümünün ardından insan soyunun korunması sizin için hâlâ önemli midir?

2.

Yanıtınız evetse: Neden şimdiye kadarkinden farklı davranmıyorsunuz?

3.

Hangisi insan toplumunu daha çok değiştirmiştir: Fransız Devrimi mi, yoksa elektronik gibi bir teknolojik buluş mu?

4.

Mutfak aletleri sektöründeki vb bütün teknolojik gelişmelere bugün neleri borçlu olduğumuzu düşündüğünüzde, sizce ne olursa olsun teknologlara ve vergilerimizi onların bu alanlardaki araştırmalarına tahsis eden savunma bakanlarına minnettar mı olmalıyız?

5.

Mesleğin uzmanı olmayan bir kişi olarak, neyi icat etmiş olmak isterdiniz? (Başlıklar yeterli).

6.

Bilgisayarsız bir insan varoluşu (gelişmiş kapitalist ülkeler kastediliyor) hayal edebilir misiniz?

7.

Yanıtınız evetse: Bilgisayarın üstesinden gelemediği hiçbir durumun olmaması tahayyülü sizi saf dehşete mi sürükler, nostaljiye mi, yoksa hiçbir şey hissetmez misiniz?

8.

Yaşadığınız kısa zamanda, fi tarihinden beri o konuda bir gereksinim var olmadığı halde hangi cihazlar piyasaya çıktı (üretici-firmayı belirtmeden, sadece cihazın adını yazın)? Bu cihazları neden satın alıyorsunuz?

a. ekonomik büyüme amacıyla mı?

b. reklama inandığınız için mi?

9.

Dinozorlar 250 milyon yıl boyunca yaşamayı sürdürdüler; 250 milyon yıldan uzun süren bir ekonomik büyümeyi nasıl hayal edersiniz? (Başlıklar yeterli).

10.

Bir teknolog teknolojik buluşlarından hangi iktidar sahiplerince faydalandığını umursamadığı için kendisini apolitik olarak tanımlıyorsa: Bu teknolog hakkında ne düşünürsünüz?

11.

Hiçbir yerde daha iyisi gerçekleşmediği için var olan toplumumuzu onayladığınızı varsayalım: Yönetenlerin hep atıfta bulunduğu kısıtlamalar çağında, hükümetlerin esasen gerekli olduğunu düşünür müsünüz?

12.

Günümüzde yaşayan bir insanın her ne kadar lazer ışınlarından haberi olsa da lazer ışınının ne olduğu hakkında hiçbir bilgisi yokken, dürüstçe: Bir bilim insanı olarak, mesleğin uzmanı olmayan bu tür kişilerin görüşlerini ve siyasi beyanlarını ciddiye alabilir misiniz?

13.

Bilim insanları cumhuriyetine inanıyor musunuz?

14.

Teknoloji ne zaman (cihazların asli amacı olan) insan varoluşunu kolaylaştırmamaya, aksine üzerimizde insandışı bir hâkimiyet kurmaya ve boyun eğdiği doğayı bizden çalmaya başladı?

15.

Teknomaniyi geri döndürülemez olarak mı görüyorsunuz? – Felaketin önlenebilir olduğunu varsayalım.

16.

Bilim insanlarının, kendi buluşları yüzünden mümkün olabilen suçlardan sorumlu tutulabileceği bir toplum hayal edebilir misiniz; örneğin bir teokrasi?

17.

Sadece var olan toplumu onaylamakla kalmayıp bunu sorgulayanlara göz yaşartıcı gazla karşılık verdiğinizizi varsayalım: Büyük bir ütopyası olmaksızın insanın kaçınılmaz olarak ahmaklaşacağından korkmuyor musunuz, yoksa tam da bu yüzden mi kendinizi post-modern biçimde rahat hissediyorsunuz?

18.

Bugün, kıyametin teknik açıdan olabilirliği karşısında, Incil'deki bilgi ağacından koparılan yasak elma metaforu hakkındaki görüşleriniz nedir?

a. araştırma özgürlüğüne inanıyor musunuz?

b. Galileo'yu dünyanın güneşin etrafında döndüğü gerçeğinden men eden Papa'yla aynı fikirde misiniz?

19.

Kamusal yalanları imkânsız hale getirecek bir cihaz icat etme niyetiniz varsa: Bu cüretli araştırmanızı finanse edecek kimi düşünebilirsiniz?

20.

Hangi buluşu yapmış olmayı istemezsiniz?

21.

Bir kez uygulamaya geçirilmiş bir teknolojik buluşun, onu icat edenlerin zihniyetine uygun olmayan bir kullanımı reddettiği hiç olmuş mudur?

22.

Eğittiğimiz insan zihninin, temelde türün kendi kendini yok etmesi üzerine tesis edildiğine akıl erdirebilir misiniz?

23.

Hüsnükuruntu dışında bunun aleyhinde olan nedir?

24.

Sizi araştırmaya güdüleyen ne olduğunu biliyor musunuz?

25.

Bir bilim insanı olarak, ergin bir teknolojiye inanır mısınız, yani: UNIVERSITAS HUMANITATIS'in amaçları çerçevesinde teknik araştırma yapılabileceğine inanır mısınız? Daha açık bir dille: Berlin'de bir teknik üniversite olacağına inanıyor musunuz?

“Soruşturmalar” Max Frisch’in en sevilen metinleri arasında yer alır. Bugüne dek sinir uçlarına dokunmayı sürdürmüş bu soruşturmalar, İsviçreli yazarın adıyla ayrılmaz biçimde birbirine bağlıdır. Soruşturmanın içerdiği açık uçlu sorular, insan varoluşunun önemli, büyük meseleleri hakkında olmakla birlikte hep hassas noktayı hedef alır: Kişiyi, kendini sorgulamaya ve gündelik hayatın gerektirdiklerinden bir adım geri çekilmeye zorlar.

Soruların esasen ne oranda yanıtlanabilir olduğu konusunda fikir yürütmek zor. Bilindiği kadarıyla Frisch’in kendisi de böyle bir işe kalkışmamış. 1974’te yapılan bir söyleşide kendi sorularına maruz bırakıldığında şöyle yanıt vermiş: “Atıfta bulunduğunuz bu sorular kuşkusuz art niyetli, bunlara ben de yanıt veremem ve bunların yanıtları için kendimi zorlamak istemem. Amacım sadece ilgili konulara dikkat çekmekti.”¹

Max Frisch’in “Soruşturmalar”ı aslen *Günlükler 1966-1971* içinde yer almaktadır. Dolayısıyla bunları her şeyden önce bu bağlam içinde değerlendirmek gerekir. Siyasetçilerin ve entelektüellerin gür sesle kamplaştığı bir dönemde, Frisch soru işareti- nin gücüne güvendi ve kamuoyuyla paylaştığı açıklamalarında da etkili biçimde bunu kullandı: 1968’de “Nasıl yönetilmek istiyoruz?” diye sormuş, 1974’te “İsviçre anayurt mudur?” başlığını taşıyan ünlü bir konuşma yapmış, 1976 yılına gelindiğindeyse okurlara “Gerçekten demokratik bir kamuoyumuz var mı?” sorusunu yöneltmişti.

Max Frisch’in “Soruşturmalar”ı popülerliklerini, bilhassa 1992 yılında, yazarın ölümünden sonra Suhrkamp Yayınevi

¹ Max Frisch, “Wie Sie mir auf den Leib rücken!” - Söyleşiler ve konuşmalar, derleyen ve yayına hazırlayan: Thomas Strässle, Berlin, Suhrkamp 2017, s. 79-80.

tarafından yayımlanan ve birkaç kez tekrar basılan edisyona borçludur. Ancak “Soruşturmalar”ı ayrı olarak yayımlamak üzere bağlamlarından koparan ilk baskı Volk und Welt Yayınevi tarafından gerçekleştirilmiştir. Doğu Berlin menşeli yayınevi, 1987 sonunda, yazar daha hayattayken *Fragebögen 1966-1971* adını taşıyan ve on bir soruşturmadan oluşan bir seçkiyi “deri ciltli fasikül” formatında yayımladı. “Yılbaşı armağanı” olarak düşünülmüş bu fasikül, sınırlı sayıda satışa da sunulmuştu. Volk und Welt Yayınevi ile yakın ilişkisi olan Max Frisch, bu baskı karşısındaki memnuniyetini bir mektupla belirtmiş ve kibrit kutusundan pek de büyük olmayan bu kitapçığın yarattığı mutluluğu sözcüklere dökmüştü.²

Frisch’in “Soruşturmalar”ı henüz yayımlandığı dönemde bile hem kadın hem erkek okurların çeşitli tepkilerine yol açtı. Okurlar son derece şahsi yanıtlarını mektupla yazara ilettiler ya da kendi soruşturmalarını hazırladılar. Gazeteler ve başka medya organları, “Soruşturmalar”a dayalı yepyeni formatlar üretti. Tek tek sorular çıkararak okurlarının bununla ilgili yanıtlarını derlediler ya da bir söyleşi hazırlarken soruşturmalarından birini bütünüyle kullandılar. Frisch’in soruları, tiyatro sahnesine uzandı, illüstrasyonlara konu oldu, hatta duvar yazılarına bile dönüştü. Nihayetinde şimdi de bu sorular sosyal medya ağlarında paylaşıyor, varyasyonları üretiliyor ve üzerlerine yorumlar yapılıyor. “Soruşturmalar” edebiyattır, aynı zamanda edebiyatı aşar: Okurların kendi başına sessiz okumalarının peşi sıra daha geniş toplumsal tartışmalara doğru evrilmiştir.

Frisch, hazırladığı “Soruşturmalar”ın ne denli beğenildiğine bizzat tanıklık etmiş olsa da bunlara kuşkuyla yaklaşması hiç de şaşırtıcı olmadı. Frisch, 1973 yılında Bertolt Brecht’in anısına düzenlenen bir buluşmaya bir Brecht soruşturmasıyla

2 Bununla ilgili olarak, yayınevi (Jürgen Gruner ve Dietrich Simon) ile yazar (Max Frisch Arşivi [= MFA], 21.1.1988 ve 9. 2.1988 tarihli mektuplar) arasındaki yazışmalara bakılabilir.

katılmaya niyetlendi. Ne var ki, bu deneme daha yazı masasının başında başarısız oldu. Frisch yayıncısı Siegfried Unseld'e, "Soruşturmalar"ın "bir dalavereye" dönüşmesini istemediğini yazdı.³ Nihayet 1987 yılında, Berlin Teknik Üniversitesi'nin verdiği onursal doktora unvanını kabul konuşması için yeni bir soruşturma kaleme aldı. Sorularını önce kanlı canlı bir dinleyici kitlesine, Berlin Teknik Üniversitesi amfisinde yer alan öğretim üyelerine ve öğrencilere yöneltti. Bunlar, açıkça orada bulunanlara yönelik olmakla birlikte onların ötesine de işaret ediyordu. Frisch bu soruşturmasında, teknolojinin ve bilgisayarların olmadığı bir yaşamı artık hayal edemeyen bir topluluğa seslendi. Sorduğu sorular, tahrip gücünü yitirmenin aksine daha da artıran sorulardı: "Kamusal yalanları imkânsız hale getirecek bir cihaz icat etme niyetiniz varsa: Bu cüretli araştırmanızı finanse edecek kimi düşünebilirsiniz?"

Frisch, ahlak ve alkol temalı ve elinizdeki [Almanca] baskıda ilk kez yayımlanan iki soruşturmayı aslen *Günlükler 1966-1971* içinde kullanmayı planlamış, ancak muhtemelen yayıncısının önerisi doğrultusunda kitaba almamaya karar vermişti. Siegfried Unseld, Berzona'daki Tessin Evi'nde Max Frisch ile yaptığı görüşmeyi belgeleyen Eylül 1971 tarihli gezi notlarında şöyle demiştir:

"Soruşturma" diye adlandırılan yeni bir buluşla karşı karşıyayız. Frisch bu eserde oyunbaz bir yöntemle okuru kıstırmaktadır. Kendisiyle uzun uzadıya yeni eklenecek soruşturmaları konuştuk, umut ve ahlak temalı soruşturmalar hakkındaki çekincelerimi kendisine ilettim, zira bu iki konu başlığı altındaki sorular bana kuramsal olarak yetersiz görünmüştü. Dostluk temalı soruşturmada eklenebilecek bazı soru önerilerim oldu, alkol temalı soruşturmayı kitaba almasınay-

3 Siegfried Unseld'e gönderilen 31.12.1972 tarihli mektup (kopyası MFA bünyesinde).

sa karşı çıktım. Kadınlar ve evlilik temasına dair de sayısız soru eklenebilirdi; sonunda ona oyun temalı bir soruşturma hazırlamasını önerdim. Şu anda dokuz soruşturma var ve bunların sayısı kesinlikle onu geçmemeli.⁴

1972 yılında yayımlanan *Günlükler 1966-1971*'deki soruşturmaların sayısı gerçekten de onu geçmedi ama birkaç yıl sonra, 1976'da *Kronolojik Sırayla Bütün Eserleri* için daha önce düzeltme kopyasından çıkardığı bir soruşturmayı (babalık ile ilgili olan Soruşturma VIII) yeniden kitaba aldı. Frisch için soruşturmalarının bütünü kesin belgeler anlamına gelmiyordu.

Unsel'din ahlak temalı soruşturmada eleştiri getirdiği kuramsal yetersizlik, döneme özgü kuramsal saplantıya atıfta bulunmaktadır: 1968 yıllarında, "Teori" üzerine eleştirel tartışmalar yapıldığı sırada, Frisch'in soruları zamanın gerçeklerinden uzak olduğu etkisi uyandırıyor olmalıydı. Bugünkü bakış açısıyla bu sorular kendi sivrilikleri içinde düpedüz gönül çelen cinsten: "Ahlakın polise gereksinimi var mıdır, yoksa polisin mi ahlaka gereksinimi vardır?"

"Ahlak" temalı soruşturma yazar tarafından tekrar elden geçirilip matbaaya gitmeden hemen önce yeniden kitaptan çıkarılırken "alkol" teması düzeltme kopyasında bile kendine yer bulamamıştı. Bunun nedenleri hakkında ancak spekülasyon yapılabilir. Kesin olan bir şey varsa o da Frisch'in bu soruşturma kapsamında, onlarca, hatta yüzlerce yıldır toplum tarafından onaylanmış şeyleri acımasızca dile getirmesidir: Kuralları çiğneyen, kaza sonucu ölümleri göze alan ve cinsel saldırıya varan, özellikle eril sınır ihlalinin aracı olarak alkol. Kimi sorulardaki çarpıcı sözcük seçimleri bizi, boyutları ve güncelliği esasen ancak #MeToo tartışmasıyla bir biçim alan ve bir dile kavuşan, bulaşıcı toplumsal sorunlara yöneltmektedir.

4 Siegfried Unseld, *Chronik*, yayına hazırlayan: Raimund Fellingner, cilt 2 (1971), Berli Suhrkamp 2014, s. 280-281.

Elinizdeki kitapta, 1992 yılında Suhrkamp Yayınevi’nce yayımlanan *Soruşturma* edisyonuna “Ahlak”, “Alkol” ve “Teknoloji” temalı soruşturmalar eklenmiştir. Böylelikle Max Frisch’in tüm soruşturmaları ilk kez eksiksiz bir derlemede bir araya getirilmiş oldu.

Tobias Amslinger – Thomas Strässle

Max Frisch'in yeni bir yazınsal tür olarak önerdiği ve literatüre sağladığı katkıyla, "soruşturma" adı altında kaleme aldığı **SORULAR, SORULAR, SORULAR**; insan soyunun korunması, evlilik, kadınlar, umut, mizah, para, dostluk, babalık, anayurt, mülkiyet, ölüm, ahlak, alkol, teknoloji temalarında zihin açıcı, kişinin kendini sorgulamasına kapı aralayan, ikili konuşmalarda ve toplumsal tartışmalarda ortak zemin oluşturan varoluşsal meselelere dair 351 soruluk, aydınlatıcı ve eğlenceli bir dizi "anket/sınav".

Aslen GÜNLÜKLER 1966-1971 içinde yer alan ve Almandaca tek kitap halinde ayrı basımı ilk kez 1987 sonunda yapılan **SORULAR, SORULAR, SORULAR**'ın, yazarın ölümünden sonra ortaya çıkan, ahlak, alkol, teknoloji temalı üç soruşturmanın da eklenmesiyle Kasım 2019'da yayımlanan bu genişletilmiş baskısında, Max Frisch'in bütün soruşturmaları ilk kez eksiksiz bir derlemede bir araya getirilmiş oluyor.

Max Frisch, insan varoluşunun temel meseleleri üstüne kurguladığı on dört soruşturmada düşünme edimini soru sorma eylemiyle kışkırtıyor: İçtenlikle yanıtlamak, kendi karşı-sorularını oluşturmak, esinlenmek serbest.

Dostoyevski 19. yüzyıl için ne idiyse, Max Frisch de 20. yüzyıl için odur: Zamanın anlaşılmasız hayat bilgisi ve karar alma çilesini, anlaşılabilir biçimlere ve süreçlere büründürmüş kişi.

Hartmut von Hentig

ISBN 978-975-08-5033-2

9 789750 850332

15 TL KDV'den muafır.

